

Szerkesztői szállítás

Belső-farkasutca 76. szám, hova a lap szellemi részét illető közlemények czimzendők.

Az értékes cikkek díjaztatnak. Kéziratok nem adnak vissza.

Előfizetési díj:

Egész évre 12 frt.
Félévre 6 frt.
Negyedévre 3 frt.
Egy hónapra 1 frt.

Megjelenik minden nap, az ünnepek követo napok kivételével.

KELET

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI NAPI LAP.

Kiadó-hivatal:

Stein János könyvkereskedése, hova az előfizetések s hirdetések küldendők.

Hirdetési díjak:

Nagyszerű hasábrított garmond sor ára 6 kr. Belsőoldali hirdetés után 50 kr. Nagyobb és gyakori hirdetéseknek külön megkötést is nyújt a kiadóhivatal.

Hirdetések felvételnek:

Bécsben: Oppelk Alajonai (Wallalle 22. Hasenstein és Voglner (Neuer Markt 11.).
Pesten: Lang Leopold (Krisztus-templom 9. szám emelet.)

„KELET“

előfizetési feltételei:

Egész évre 12 frt. Negyedévre 3 frt.
Félévre 6 frt. Egy hónapra 1 frt.

Egyes szám ára 5 kr.

Az előfizetési pénzek — legcélszerűbben postai útvánnyal — Kolozsvárra, Stein János könyvkereskedésébe küldendők.

A „Kelet“ kiadóhivatala.

Pest, 1871. nov. 11.

(A.) Andrássy Gyula gróf rövid bécsi tartózkodása után, mely alatt a külügyi és a császári ház ministeriumának vezetését véglegesen átvette, tegnapeste Budára visszaérkezett, hogy az új ministerelnök ügyében a miniszterekkel s a Deák-párt vezértagjaival értekezzen. Lónyay gróf ministerelnöki jelöltsége egyenesen a felsége személyes kezéből indul ki s Andrássy részéről teljes pártolásra talált. A gróf tegnapelőtt táviratilag Bécsbe hívta Lónyayt, de időközben megmondta, hogy ez utóbbival célszerűbb lesz Pesten értekezni s így ide utazott. Ugyanakkor tehát, midőn Lónyay Bécsbe ért, távozott onnan Andrássy s így a két államférfi mindaddig egymással értekezni képes nem volt.

Andrássy tegnap este azonnal minis-tertanácsot s a párt több tagjával hosszabb értekezletet tartott, melynek eredménye az volt, hogy mind a miniszterek, mind a Deák-párt egyhangúlag elfogadták Lónyay ministerelnökségét. Ez Lónyaynak azonnal tudtára adatott s táviratilag felkérte, hogy Pestre jöjön s a cabinetalakítást átvégye. Így Lónyay ministerelnöksége bevezetett tény s talán már ma este, de legkésőbb a jövő hét első felében átveendő új hivatalát. Utódja a közös pénzügyminis-teriumban Holzgethan osztrák pénzügy-és osztrák ministerelnöki helyettes, vagy Hopfen képviselőházi elnök lesz(?).

Hogy Lónyay át fogja-e a mostani cabinetet alakítani, arról ma tömélten hír kering. Megbízható információk szerint azonban egyelőre, legalább a budgetviták befejeztéig lényeges változások a kormányban történni nem fognak. Sőt még az is kétséges, fog-e Lónyay a ministerelnökségen kívül más tárczát vállalni? Ha igen, úgy ez alig lesz a pénzügy-ministeri tárca, melyet a pártban keringő hírek szerint Lónyay átvenni egyáltalán vonakodik, hanem inkább a belügyminis-terium élére öhajti állani. Miután Andrássy távozásával a honvédelmi minis-terium is megürül, két tárca vívójának változása körülbelül bizonyosnak mondható. A honvédelmi minis-teriumra honvédségi körökben Hollán Ernő ezredes-államtitkárt candidálják.

A koczka tehát eldőlt. Andrássy Gyula gróf már hétfőn átveszi minis-teriumát s elhagyja ama kört, melyben öt évig a haza és nemzet felvirágozása érdekében oly fényes tevékenységet fejtett ki. Belső tevékenysége, reformmunkája talán nem is valószínű, hogy minden öhajjt, melyet a nemzet hozzá jogosan fűzhetett, talán nem mindig volt szerencsés inspiratioiban, em-berének megválasztásában, de mindennek okát főleg azon körülményben kell keres-nünk, hogy nem egyedül belreformjai megvalósításának ügye képezte kizárólagos feladatát. Neki egy régi, évszázadok óta

létező, gonosz emberek által terjesztett előítéletet kelle eloszlatnia, azon — a bécsi udvarban s az uralkodóházban — meggyökerezett előítéletet, hogy Magyar-ország alkotmányosságát az osztrák birodalomtól való elszakadásra akarja felhasználni. Hogy Andrássy gróf ezen előítéletet gyökeresen el tudta oszlatni, azt az orszá-g alkotmányos öhajjainak kielégítése, a honvédség nagy intézményének föllállítása, a katonai végvidék polgárosítása stb., sőt ma azon tény bizonyítja leginkább, hogy Andrássy gróf állittatja a külügyek élére, mi a magyar befolyás érvényesülésének legvilágosabb tanúsága. Ez érdem örök emléket állít számára s biztosítja őt, hogy ama bizalom, mely „per tot discrimina rerum“ öt éven támogatta, Bécsbe is el-kisérendi a távozó államférfiut.

A Deák-párt ma osztatlan bizalom-mal jó az új magyar ministerelnök elé. Lónyay Menyhért gróf teljes mértékben bír ama képességekkel, hogy ezen biza-lomnak megfeleljen. Nagy politikai multja, fényes talentumai bizonyítékot nyújtanak az országnak, hogy még erősebben fog az Andrássy-kormány által kijelölt úton haladni s a nemzet virulását, a pártok ellentétéinek kiengesztelését, a nemzetisé-gek pacificatioját előmozdítandja. Küzdel-neiben, fáradozásaiban a közbizalom mind-addig kísérendi őt, míg azt kiérdemelni fogja.

Bukuresti levél.

(Saját tudósítások.)
Bukurest, 1871. nov. 9.

(L.) XL Valamennyi párt közlönye, kivétel nélkül, nagy rokonszenvet tanúsít jelenleg — Jeleth csupa szűkségből — Törökországgal szem-ben, e mellett azonban, Poroszország elleni gyakori kifakadásaiakon kívül ép oly elkese-redett dühvel és irigységgel rohannak Ausztria-Magyarországra. Ebben a tekintetben még a Romanul és Trompeta Carpatilor is teljesen egyetértenek, melyek pedig évek óta heves tusásban élnek egymással. Az utóbbi osztrák kiegyezési események alkalmából Boliak ur, Trompeta-jában így ír:

„Egyfelől gróf Beust ösztönzése — ki néhány évvel ezelőtt Szászország halotti levelét állította ki; más részről gr. Andrássy ígéretei, ki más autonómiát és más jogokat Magyar-országán kívül nem ösmer s mindent lábbal tapos, a mi nem „magyar“ — odavitték a korona tanácsát, hogy Beust véleményét, leg-alább palliatív szerűl a fatalis helyzet meg-hosszabbítására, elfogadják.

„Ezért bocsátottat el a Hohenwarth mi-nis-terium, s ezért tagadtattak meg a csehek kívánságai;

„ezért kell a leigázott nemzeteknek, mint a csehek, horvátok, dalmátok, illyrek, rutének, románok, az osztrák nyomást s Attila bar-bár utódinak lánczait tovább is tűrniök.

„És ugyan mire támaszkodik az osztrák korona, hogy nyakát ne szegje annak, ki viseli; mire támaszkodik a Habsburg család, hogy oda ne küldessék, hova a porosz hatalom ter-jeszkedése következtében, már annyi család kül-detett?

„Magyarországra!

„Innen van az, hogy a magyarok, daczá-ra, hogy számra nézve hatszorta kevesebben vannak, mint más nemzeti-égek, melyek az osztrák monarchiához tartoznak; emezek pedig vitészségre és derékségre nézve amazokkal bá-t-ran kiállják a versenyt — innen van, mondjuk, hogy a magyarok azon vannak, hogy e nemze-tiségeket féken tartásuk valahányszor eszközbe jutna, hogy jogaikat követeljék.

„Csak egy magyar, kit az önzés elvaki-tott, s csak a magyar eszeveszettség hihet el ilyesmit.

„Valójában csak Ausztria helyzetébe kell jutni és Andrássy gróf előtt fejet hajtani.

„Előre hát Beust gróf! egyengessd utjait egy új de profundis-nak, semmi sem illik hozzád jobban, mint a requiem, mióta Szász-ország halotti torán lakmározál.

„Már egy évszáza jósolják a finis Aus-triaet s csak te hiányoztál gr. Beust, hogy a jóslatot valósággá változtasd!

„Sikerült neked, mert a XIX évszáz második felében, a szláv nemzetiségek, ha-talmas prote ktiójuk alatt, — melyet te is jól ösmer — nem fogják eltűnni a jármot, melyet rájuk erőszakolsz.

„Sikerült neked, mert testvéreink ott tul a Kárpátokon, minden türelmességük daczá-ra, melyre képesek vagyunk, nem fogják el-szívelhetni, hogy azon pillanatban, midőn te de profundis Auszria-et-det hangoztatod, hogy tovább is hordozzák türelmes páriaként, az ázsiai hunok durva zaboláját!

— A kamarák megnyitok óta maig sem határozatképesek, s így a nyilvános ülé-seket és vitákat még most sem kezdhették meg. Az ellenzék soraiban az a vélemény uralkodik, hogy a kormány készakarva hívta össze a ka-marákat a gazdasági munkákra alkalmas ez időben, jól tudja, hogy a legtöbb képviselő s épen azok, kik a gazdasággal foglalkoznak, nem jönek most a fővárosba s ennek követke-zésben lehetetlen most véglegesen megoldani a vasúti kérdést, legalább a kamarák részéről. Ez esetben a kormány minden felelősséget el-hárított magáról, hogy miért nem hivatkozott e törvényhozáshoz, egyszersmind pedig szabad kezét nyerhet, hogy a kérdés megoldását sza-bad tetszése szerint intézze.

A vasúti kötvénytulajdonosoknak szabá-lyilag engedett határidő letelik 10 nap alatt, s maig sem tőnek semmit. Bleichröder, a po-rozsz bankár, föl is használja e körülményt, ki, mint bailszik, 120 milliónyi kötvényt képvisel, hogy a kormánytól a Stroussberg-féle engedélyt magának megnyerje. Bismarck herczeg, úgy mondják, hatalmasan támogatja ebben, sőt hir szerint maga a fejdelem s néhány minis-ter, köztük Costafiori, szintén mellette nyilatkozott. E hó 18-ikán már, a kormánynak ideiglenes s e részen, állítólag a ministerelnök, Laskar Catargi, és a pénzügyér, Mavrogheni, pártfo-gására számít. Azt mondják, hogy, ha ez úgy a kamarák elé fogna kerülni, másképp meg nem oldhatnék, hanem csak egy újabb minis-ter változás útján.

E kilátások következtében már is kiabál-nak az itteni idegen-filók: nem kell az enge-délyt sem Porosz-, sem Osztrákországnak ad-ni; meg kell tartani s a vasutat saját erőn kell kiépíteni.

A Kolozsvár városi szervező bizottság 20-as albizottságának munkálata.

(Folytatás.)

71. §. Az ujonezozásnál végzi a törvény által reá ruházott teendőket és véleményez, esetleg eljár a törvény vagy rendeletek által közegészség-ügyi, vagy orvos-rendőri tekintetben hozzá utalt ügyekben.

72. §. A közegészségügyi statisztikai adatokat a kijelölt hatáskörben, az orvosok gyűjtik össze, s félévénként a főorvoshoz felterjesztik, ki-nek kötelessége ezen adatok alapján az egész város közegészségügyi statistikáját; a fennálló szabályok szerint összeállítani, s a közelebbi félév első havában jelentés mellett a bizottság-nak előterjesztteni.

73. §. Ellenőrzi a városi orvosokat, állatorvost és bábát és felügyel arra, hogy azok kötelessé-güket pontosan teljesítsék, különösen pedig arra hogy vagyonatlan beteget, ezek felkérése foly-tán, szorgalommal gyógykezeljék.

74. §.

A főorvos köteles minden a városban levő gyárakat, középületeket, a piacon elarusítandó gyümölcsöket, étel és italneműeket egészség szem-pontból; a borbély műhelyeket tisztasági tekin-tetből felügyelni; az idegen orvosoknak állator-vosoknak, bábáknak és gyógyszer árulóknak, kik a városban valamely orvoslást, gyógyszer árulást vagy műtétet kívánnak gyakorolni, addig enge-délyt nem adhat, míg az illető képesítvény ok-mányokat megvizsgálván, erről a polgármester-nek jelentést teszen ez beleegyezését nem adta.

B) Az orvosok.

75. §. Az orvosok a főorvos felügyelete és ren-

delkezése alatt állnak és annak hatáskörükhöz-tartozó intézkedéseit fogyanatosítani kötelesek.

76. §. A polgármester és főkapitány rendeletére tartoznak a közegészséget érdeklő jelenségek, hul-lák rendőri megsemlélését, esetleg felbontozolá-sát, mint szakérők eszközölni, valamint a rendőr-bíró felhívása folytán könnyebb testi sértések esetében véleményt adni.

77. §. A megkereső feleknek testi sértésekről-látéleletet kötelesek kiadni és a vagyonatlan be-tegeket ingyen gyógykezelni.

78. §. A himlőoltást a szabályszerű halotti szem-léket s minden más rendőri intézkedésből szá-rmazó vizsgálatokat az előirt időben és a fenn-álló szabályok szerint felelősség mellett teljesi-tik és azokról jegyzőkönyvet vezetnek.

79. §. Összeállítják és a főorvoshoz bétértjesztik a rendszeresen kiállított egészségügyi statisztikai adatokat.

C) Az állatorvos.

80. §. Az állatorvos, ki a főorvos felügyelete alatt áll, éber figyelemmel köteles kísérni az állatok egészségi állapotát s észrevett betegség, járvány vagy ragály esetében annak eltojtasára s terjedésének megállítására a fennálló rende-lek szerint szigoruan eljárni. Összeállítja s a főorvoshoz bétértjesztí az arra vonatkozó szabá-lyokban előirt statistikai kimutatást.

81. §. A kivágandó marhák egészségi állapotára nézve naponként a vásárokrá hozott vagy a városban áthajtatni célba vett marhákra nézve pedig mindannyiszor vizsgálatot tart s erről jegyzőkönyvet vezet.

82. §. polgármester vagy más hivatalnok megvizsgálja. litására pedig mindannyiszor megvizsgálja.

83. §. Minden rendőri intézkedésből eredő rende-leteket szakmája körében haladéktalanul telje-síteni köteles.

D) A bábák.

84. §. A bábák az orvosok felügyelete alatt állván, teendőiket a fennálló szabályok szerint teljesítik és különösen kötelesek szegényeknek elhivatásukhoz képesti segítségére lenni.

X-ik FEJEZET.

Adóügyi osztály.

85. §. Kolozsvár városa az 1868-ik évi XXI. t. cikk 2. §-sa szerint oly községnek képezvén, mely a közadók (föld, ház, jövedelem, szem. keresetiadó) kivételénél az egyéni felosztást maga gyakorolta, s gyakorolja — az adóosztály általánosan mindazon teendőket végzi, melye-ket az idézett t. cikk 2. §, 4. §, 5. §, 22. §, 23. §, 31. §, 33. §, 35. §, 36. §, 37. §, 39. §, 40. §, 41. §, 43. §, 44. §, 47. §, 48. §, 55. §, 57. §, 59. §, 61. §, 68. §, 69. §, 73. §, — úgy a XXII. §, XXIV. §, XXV. §, XXVI. §, t. cikk-ek ide vonatkozó cikkei a községi előljárok-ra s városi polgármesterre szabnak, s esetleg melyeket az 1870-ik évi I. V. t. cikk, az önálló törvényhatósággal bíró városokra kitér-jeszt, s melyek — adóit illető — a XLII. t. cikk 17 §-sában irt kivétel alá nem esnek.

86. §. Az előbbi §-ban érintett XXI. t. cikk 2. §-sa szerint a földadó egyéni kivetésére is a városi adóosztály lévén hivatra-, minden egyes birtokos birtok ivének az alábbi 3. §-ben jel-zett módon lett kiigazítása és sommázása után, abból a B. táblában előforduló, minden egyes adózó neve után a földadót úgy jegyzibe, hogy ott ennek alapja, a catastr. tiszta jövedelem is kitüntetve legyen.

(Folyt. követk.)

Marosszék bizottmányának fölirata a m.-vásárhelyi törvényszék ügyében.

Nagyméltóságú igazságügyminis-ter ur! A belreformok mezején nem merülhet fel a polgárok életére mélyebben beható mozzanat, mint az élet, vagyon, szabadság és becsület felett bíráskodó törvényszékek szervezése és személyzetének összeállítása, és ezért méltán

érték és kísérik mélyen érdeklődő figyelemmel, mind a polgárok, mind a hatóságok az ennek keresztülvitele körül történt intézkedéseket.

Törvényhatóságunk bizalommal néze elébe a kir. Törvényszékek szervezésének, biztosító reményét helyezve az 1869-ki IV. törvényzikk 4. §-a ezen világos szavaiba. „A bírói állomások betöltésénél különös figyelem fordítandó arra, hogy a kinevezések az első folyamodásu törvényszékekénél, és egyes bíróságoknál a hatodik és hetedik §. §-ban meghatározott képzettség mellett lehetőleg az első folyamodásu törvényszéki kerület kebeléből történjenek.

De nem titkolható fájdalommal kellett tapasztalunk, hogy a m. vásárhelyi kir. törvényszéki elnöki és kir. ügyészi kinevezéseknél az idézett tör. cikkek figyelmen kívüli hagyása mellett, nemcsak t. hatóságunk, hanem az ennek központján felállított kir. törvényszékben összpontosított több törvényhatóságok fiai kikerülésével, törvényszékünk választott elnöke és fő ügyésze is mellőztetett: holott n. méltóságod előtt is tudva lehet, hogy választott elnökünk és főügyészünk a törvénytől kiszabott bírói minőségűekkel teljesen bírtak, e mellett több évi ezen minőségben való hivataloskodásuk alatt feltüntetett törvényes ismereteikkel, vasszorgalmu munkásságukkal, szigorú hivatali pontosságukkal, részrehajlatlan igazságosságukkal, tapintatos eljárásukkal és tiszta jellemükkel, mind az általános közvéleménytől, mind a peresfelektől, mind tisztársaiktól, ugy a felsőbb bíróságoktól is, kitünő elismerést és személyekbeni bizalmas megnyugvást érdekeltek ki.

Jól tudjuk, hogy a megyei törvényszékeknek kir. törvényszékeké lett átalakításával, nem annyira a hatósági érdekekre, mint inkább az országos, jó, helyes és gyors igazság szolgáltatására fektetendő a főszűl. De ha fontolóra vesszük az idézett törvényzikk alkotását fel kell ösmernünk a törvényhozás azon bölcs célját, hogy a törvényszékek alkotásánál a megyei érdekek sem mellőzhetők, és az eddig üsdiktől óta a bizalomra fektetett igazságszolgáltatásnak, melyet törvényeink oly féltékenyen hagyományoson védelmeztek, egyszerre a szabadságra és igazságszolgáltatásra vesélyes, s már elég érzékenyen tapasztalt bürocrati rendszertel való felcserélése a törvényhozás céljával össze nem férhető, annál is inkább, mert a megnyugtató igazságszolgáltatás eszközésére a bírótól, a jogtanulmányi bármily fényes bizonyítványok mellett, jogosan megkívánható, hogy bírósági területén a helyi viszonyokkal, a néphallamzival életmódjával, és a helyi peres kérdéseket alkotó viszonyokat, és a bűntények benső indokait, mert csak úgy töltheti be lélektanilag tapintattal helyesen azon házagokat, melyeket a minden eshetőségre ki nem terjedhető írott törvény, a bírói bölcs belátásra hagyott fenn, s mely ösmeretekkel csak a huzamos együttélés és tapasztalat által lehet megszerezni.

Azt tudjuk, hogy a törvényszékek szervezésének nehéz munkája, a törvényhozó testület által n. méltóságod egyedüli felelősségére bízott, de igazságtalanság lenne n. méltóságod

tol, azon emberi erőt meghaladó tudomást követelni, hogy Nagy méltóságod minden pályázónak képzettségi bizonyítványain kívül személyi tulajdonait, egy a törvényhatóságok érdekeit részletesen ösmerhesse; már pedig ha a felelősség eszméje következtében, a tényezők a cselekvési térről el is mozdíthatók, de műveik örökhatályuak maradnak, és következményeik megmósolhatlanok.

S épen ezért mély tisztelettel és őszinte bizalommal fordulunk Nagy méltóságodhoz, alázatos tisztelettel kérvén, méltóztassék, már meglevő és jogos sérelmünket enyhíteni az által, hogy a m. vásárhelyi kir. törvényszék bírói, járásbírói és alsóbb személyzete kinevezésénél, törvényhatóságunk kellő képességgel bírói faira is méltányos figyelem fordíttassék.

Országgyűlés.

Pest, november 11.

Somssich Pál elnök megnyitván az ülést, betérjeszti Csanádmegye kérvényét Ráday királyi biztosságának fentartása, továbbá Szekesfehervár folyamodását a kegyurijog szabályozása iránt. Bemutatja továbbá Szilágyi Dezső gyulafehérvári képviselő jegyzőkönyvét.

Majros István Zenta város kérvényét adja be a szeged-újvidéki pálya engedélyezése tárgyában.

Chorin Ferencz következő interpellációt intéz az igazságügyminiszterhez:

„Bir-e alappal a lapok útján közölt ama hír, hogy a magyar király kuria kebléből alakított, és az 1868. 54. t. cikknek a létesítendő bírósági szervezés által igényelt módosítására kiküldött bizottság felhatalmazást kért volna a perrendtartás gyökeres átdolgozására kiterjeszkedni, — s ha igen:

szándékozik-e a t. igazságügyminiszter ur a törvénykezési eljárás átvizsgálásánál akkép eljárni, hogy egy részt az igazságszolgáltatás érdeke egy újabb provisorium alkotása által ne veszélyeztessék, s hogy más részt sem a bírósági szervezés mielőbbi végrehajtása, sem pedig egy a szóbeliség és a közvetlenség elvére fektetett perrend életbeléptetése ezen újabb intézkedés által ne késleltessék.”

Bittó István igazságügyér azonnal felel az interpellációra. A tények rectificatója érdekében azt válaszolhatja, hogy igen is hitt össze a curia tagjaiból álló enquette bizottságot, melynek feladatát el tüzte ki, hogy a perrendtartás legpraegnansabb és legégetőbb bajait és anomaliát orvosló javaslatot készítsen, melyből nem akarja kizárni azon kérdés megvitatását sem, mely a curia több tekintélyes tagja közt széltehen vitattatik, hogy t. i. a semmisítőszék oly alakban a mint ez jelenleg fenáll, nem szükséges és kívánatosabb volna azt ismét a legfőbb ítélőszékhez beolvasztani. Midőn ezt tette, csak azt akarta, hogy egy hozandó törvényre anyag nyeressék, de felkérte egyszermind az enquette bizottságot, hogy a mennyiben javaslata ezen alapon, t. i. a semmisítőszéknek a legfőbb ítélőszékbe való beolvasztása alapján jönné létre, azon esetben tekintettel arra, hogy ezen országgyűlésnek már

csak igen kevés idő áll rendelkezésére, tekintettel arra, hogy ez oly fontos elv, mely kétségtelenül hosszas vitatkozásokra fogna alkalmas szolgálatni: dolgozzon ki e mellett a naptalan gyökeresebb javaslat mellett, egy kisebb is, mely a perrendtartás legégetőbb, legpraegnansabb bajain segítsen. Ezenkívül egy másik feladatot is tűzött ki neki és ez áll az elsőfolyamodásu törvényszékek életbeléptetésével összefüggésben. Minthogy ugyanis a bűnvádi eljárás tekintetében az egyes megyékben eddigéle igen eltérő gyakorlat létezett, fölszólította a bizottságot, hogy oly javaslatot készítsen, mely a törvényszékeknek e tekintetben egyforma és egyöntetű eljárását lehetségessé tegye.

Chorin Ferencz részben meg van nyugtatva az adott válasszal.

A ház tudomásul veszi a választ.

Győrffy Gyula a napirend megállapítását indítványozza és pedig úgy, hogy a telepítvényes törvény tárgyalása után háromnap i időközrel tárgyalassék az ipartörvényjavaslat.

Irányi Dániel ugyane véleményben van, hanem kéri, hogy az iparjavaslat tárgyalása és a telepítvényesekről szóló törvény elfogadása között az osztályok tárgyalják a vallásszabadságról szóló törvényjavaslatot. Felszólítja a vallás- és közoktatási ministert, hogy csatlakozzék hozzá és sürgesse a vallástörvényjavaslat felvételét.

Zsedényi Ede nem akarja az ipartörvény miatt a budgettárgyalást késleltetni és csak a pénzügyi bizottság jelentésétől teszi függővé Győrffy indítványát.

Helffy Ignác csatlakozik Irányi javaslatához, mert a vallástörvény további halogatásával a közönség méltán azt következteti, hogy a kormány és a jobboldal nem akarja a vallásszabadságot.

Simonyi Ernő arra a sajátos helyzetre hívja fel a ház figyelmét, melyben az most van. A miniszterelnök ugyanis, mint tudva van, más hivatal elvállalására készült. Ha a miniszterelnök elvállalta a külügyi tárczát, akkor addig, míg e változáson keresztül nem mentünk, Magyarországon nincs kormány, mert a miniszterelnök megszűntével a többi miniszter is megszűnt. Ha a kormány valamely jelenlevő tagja megcsofolhatja az általánossá lett hirt, felszólalása természetesen elesik. Parlamentaris szokás szerint tehát a háznak el kellene magát napolnia.

Szlávy József kereskedelmi miniszter azt kijelentheti, hogy Andrássy Gyula gróf szavai még koraiak.

Elnök ez után szavazás alá bocsátja a napirend kérdését, mire a ház az ipartörvényjavaslat tárgyalását s ha idő lesz rá, közben a vallásszabadságról szóló törvényjavaslatnak az osztályokban való tárgyalását határozta el. Páuler miniszter ellene s Tanárky államtitkár mellette szavaztak.

Napirend: az alelnök választása.

A szavazás eredménye: beadott összesen 247 szavazat. Ezek közül nyert Bánó József 150, Simonyi Lajos báró 80, Ürményi Miksa 1. László Imre 11, dr. Miletics Svetozár 2, üres volt két szavazati jegy.

gyelésében s viszonyai magasb felfogásában nagy mester vala, és saját szívéből. Fölvilágosított, meggyőzött, megindított és elragadott egyszerre. De jobban szeretvén, ha hallgatják, mint ha olvassák, csak azokat bocsátá közre beszédeiből, melyeket az alkalmasszerűségről fogva kénytelen volt kiadni.

A szónok iskolának, melyben Hegedüs Sámuel, Nagy György stb. nevekedtek, ő lön középpontja, s Erdély mostani legitímabb protestáns szónokai: Fábián Dániel, Mihályi Károly, a közelebből elhunyt Vadas József, maga Herepei Gergely is, és mindennekfölött Nagy Péter, ma már Erdély legelső egyházi szónoka, az ő tanítványainak tekinthetők. 1834-ben az egyházi főtanács a tanári székre szólította Herepeit s a kolozsvári főiskolánál a bölcsészeti tanszékét tölté be vele, „honnan pár év múlva Nagy Enyede a theologia tanszékébe vitetett át. Gyermekek voltam, mikor itt először hallottam őt; majd atyámmal folytatott benső barátságánál fogva mindennap láttam. Alakja, hangja, meleg bensősége, vidám társasága örökre feledhetlen előttem. Tanszékén, melyet az iskola igazgató-tanácsi teendői is terheltek, gondnal készített tankönyvein s nevezetesen alkalmakkor tartott egyházi beszédein kívül egy nagyobb történeti munka írásával is foglalkozott: a nagy-enyedi Bethlen-collegium története megírásával, melyet ha egészen be nem fejezett is, de nagyrészen elkészülve hagyott hátra irományai között.

Itt érte a m. tud. akadémia választása is, mely őt 1838-ban választotta levelező tagjánál. Mikor később a levelező tagok is osztá-

Elnök: tehát alelnökké megválasztott Bánó József. (Éljenzés a jobboldalon.)

Bánó József köszönetet mond a háznak bizalmáért s további jó indulatába ajánlja magát.

A többi választás megejtése hétfőre halasztatván, következik a kérvényi bizottság jelentéseinek tárgyalása. Kővárvidékének feliratánál:

Irányi Dániel szólal fel a miatt, hogy Kővár vidékére az igazságügyminiszter kivételt tett s megfosztotta törvényszékétől.

Valamennyi, legyen bár még oly kicsi törvényhatóság Magyarországon, minden megye, Tornamegyét sem véve ki, kapott törvényszéket. Az egyetlen Kővárvidéke, mely pedig nagyobb Tornamegyénél, megfosztatott attól. Ennélfogva reméli, hogy az igazságügyminiszter a vidék feliratának eleget fog tenni.

Bittó István igazságügyér felhossa, hogy Erdélyben Küküllő és Felsőfelmegye szintén nem kapott törvényszéket, kéri, hogy ez most ne tétessék a discussió tárgyává.

Ezen valamin a többi kérvény is a bizottság jelentése szerint az illető miniszteriumokhoz utasítottak. Ezután napirenden tárgyalás alá vétetett a telepítvényesekről szóló törvényjavaslat.

Hajdu Ignác előadó ismerteti a központi bizottság jelentését és indokait. A bizottság általánossággban elfogadta a törvényjavaslatot, részleteire nézve azonban több rendbeli módosítást ajánl.

Várady Gábor elfogadja a tvjavaslatot a részletes vita alapjául. Van azonban a javaslatnak egy hibája, melyet már most föl kell említenie és ez az, hogy e törvényjavaslat csak a multra s nem egyszermind a jövőre is intézkedik. E hiányon segitendő következő határozati javaslatot ad be: „Tekintettel arra, hogy a telepítvényesekről szóló törvényjavaslatban csupán az eddig történt telepítvények iránti intézkedés foglaltatik: Utasittatik az igazságügyminiszter, hogy a jövőben létesítendő telepítvényekre nézve mielőbb — mindenestre pedig még ez ülés folyama alatt — terjesszen törvényjavaslatot a képviselőház elé.

Dániel Pál hosszasan szól e javaslatról, mely 80,000 ember életérdekeivel van kapcsolatban s összefoglalva ismerteti a telepítvényesek eredetét és történetét. Részéről elfogadja a központi bizottság javaslatát részletes vita alapjául.

Gonda László: a következő indítványt terjeszti be:

A telepítvényesekről szóló törvényjavaslatnak tárgyalása elhalasztatik azon időre, mikor a bel- és igazságügyminiszteriumok az a tárgy fölvilágosítására mulhatatlanul szükséges statisztikai adatokat a ház elő betérjesztendik.”

Zichy Nándor gróf elfogadja általánossággban a tvjavaslatot, hanem részleteire többféle megjegyzése van. Nem körvonaloza eléggé szerinte azon tért, melyre nézve törvényt alkotni kell, hanem oly elvi törvényt alkot, mely szerzettség az országban oly viszonyok és körülményekre is alkalmazható, melyek iránt szóló legalább világos ismeret és tudomással nem bír, és melyeket mégis elvileg elintézni

lyokba soroztattak, ő a bölcsészeti osztályba tétetett. Bölcsész volt kétségkívül, bár bölcsészeti szakműveket nem írt s irataiban csak a gyakorlati bölcsész szól; de ha a szónoklat a szépművészetek közé tartozik, a mint hogy úgy is van, őt mint szónokot a nyelv- és szépművészeti osztályban illette volna hely.

1841-ben Szathmári Pár Mihály halálával (ki Herepei János utódja volt a vizaknai papságban) megürülvén a hely, a gyülekezet megemlékezett egykori nagynevű szónoka bucsuszavára s Herepei Károlyt hívta meg papi székében. Ő, belefáradva a nagy-enyedi professoratus versengéseibe, melyekben atyámmal együtt ő is annyi méltatlan megtámadtatásban részesült tanártársai s az akkori kormány részéről, s különben is, mint bucsubeszédében hangsúlyozá: „több kedvet és hivatást érezvén a nép-mint az iskolatanítói pályára,“ a templomi, mint a tanári szöszékre elfogadta a meghívást, s így élete utolsó harmincz évét csendes kikötőben tölté, gazdag könyvtárán kívül gyülekezetének és családjának élve, de tiszteltetve széles körben mindenektől.

Mint szónokat, tudóst és embert jellemezni, nem e futólagosan írt emléksorok célja, melyeket halálhírének első benyomása alatt vettek papírra.

69 évet élt. Galambfőhő haja, vidám, élettéljes arca s szabályos vonásait ezüst koszoruként környezé. Hosszan betegeskedett az utóbbi években. s életének tudószihiűdés vetett véget oct. 28-án. Miután fiai közül egyik sines a papi pályán, benne az utolsó egyházzsónok Herepei dőlt a sirba.

Nyugodjék békében!

(P. N.)

Szász Károly.

„KELET” TÁRCZÁJA.

Herepei Károly.

„Herepei Károly, a nagy egyházzsónok — nincs többé!”

Kevesen vannak, kik Herepei Károlyt úgy ismerték volna, mint én; kevesen családja tagjain kívül, kik szívéhez egykor közelebb állottak volna. Méltó azért, hogy koporsójától és sirhelyétől távol, gyászlapjára legalább — az én könyvem is essék.

Erdély most élő egyházzsónokai legnagyobbikát vesztí el benne. Bár a világ zajosb pontjairól, hol érezszava egykor — s annyiszor! — ezereket és ezereket rázott meg s emelt fel, rég egy csendes, magányos, félreeső hely kikötőjében vonult vissza, hol egész munkásságát egy igénytelen kis gyülekezet lelki javának szentelte; de csak hogy élt, neve varázsa elég volt elmondhatni: nem haltak még ki Erdélyből a század nagy szónokai.

Herepei Károly, a most elhunyt, az utolsó volt a nagy egyházzsónok Herepeiek közül. Atyja: János volt talán a legnagyobb mindnyájuk közt; ennek öcsesei: Ádám, a tudós történelemtanár, nagy tudományával, és László a könnyelmű életű, s egy szerencsétlen szenvedély rabja fényes tehetségével, nem érhatték utól őt, kibem mindkettő: tudomány és tehetség ritka mértékben egyesült. Ők hárman egé-

szen új iskolát alapítottak az egyházi szónoklatban, kivetkeztetvén azt mesterként tudalékoságából, a régi classicusok mondásain rágódó eszmétlen önállóság nélkül, modorából, közelebb hozván az élethez az által, hogy a tapasztalásból merítette érveit s a szívől kölcsönözte hangját. Először Szászvárason volt második lelkész; innen Vizaknára hivatott meg. Itt születtek fiai: Károly és Gergely. Itt született atyám is s a két férfi barátsága, mely változatlan kísérte őket a sirig-s csak atyám 1843-ban történt halálával szakadt meg, még a gyermekkorban kezdődött. Herepei János később Kolozsvárra hivatva meg tanárnak, bucsubeszédében felhívta szeretett vizaknai gyülekezetét, hogy ha fia egykor pap lesz, emlékezzenek meg róla. Stöb mint harmincz év múlva sem felejtették el a bucsuszó kérelmét. Mind a két fia jeles egyházi szónok lön, Gergely, mint kolozsvári lelkész halt meg ezelőtt mintegy 15 évvel; Károly most, Vizaknán, szülőföldén.

A Herepeiek első nemzedéke az említett három testvérben kihalván, a szónok-iskola vezérletét Károly vette át. Még nem volt 23 éves, mikor hittani tanulmányait befejezvén, külföldi egyetemek látogatása után visszatért hazájába s a canoni törvény kivételes mellőzésével pappá szenteltetett s huszonöt évvel Kolozsvár legkedveltebb egyházi szónoka lön. Ha ő beszélt: a templom zsufolásig telt meg s Erdély előkelő világa sereglett hallgatására. Érczes s ritka zenei csengésű hangja, emelkedett nemes szellem, éles átható értelem, s meleg és rokon-szenves szív szolgálatában állott. Beszédeit két forrásból merítette: az életből, melynek megfi-

nem lehet azért, mert a közönséges igazság az „enyém” és „tied” elfogadott fogalmak körén kívül mozgó viszonyokról szól. Ha a ház megalkotja a törvényt, akkor a hol az expropriáció az állam érdekében szükséges, ott az állam kötelessége egyszersmind arról gondoskodni, hogy az expropriáció meg is történjék valóságosan és ne csak ígért malaszt maradjon arra nézve a kitél vészük, tény pedig arra nézve, kinek adunk. Ezek azonban részletek, melyek a későbbi vitához tartoznak. Most kijelenti, hogy elfogadja a miniszteri tervjavaslatot.

Még sokan levén feljegyezve, elnök a vita elhalasztását indítványozza, melybe a ház bele is egyezik. A vadászati törvényjavaslat harmadszori felolvasása után az ülés véget ért.

KÜLFÖLD

Kolozsvártt, nov. 14.

(s.) Francia- és Olaszország között a nemzetközi viszonyok, mint tudjuk, a háború befejeztével nem voltak a legbarátságosabbak, úgy annyira, hogy az olasz királyság hadügyi reformjait övatossági előkészületeknek tekintették Franciaország ellen. A feszültség a két rokon állam között a legutóbbi hónapokban sokat vesztett éles jellegéből anélkül azonban, hogy azért még most is teljes barátság-ról szólhatnánk a francia és olasz kormány között.

A hidegség alapokát a római kérdésben kell keresnünk, melyet részben Victor Emanuel kormánya is mult év viharában Olaszország egységére nézt oly előnyösen — habár tagadhatlanul egyoldalulag — oldott meg. Franciaország, mely minden rázkódás dacára s minden kormányformában már Pipin óta mintegy hivatott egyházvédőnek tekintette magát, nem akarta — úgy látszik — egykedvűen regisztrálni a pápaság megbukását s e felfogás még a köztársaságban is némi — habár teljesen elkesztet s rosirányú, mert az ultramontanizmus érdekeit szolgáló — restaurationalis viszketeget szült.

A „Breslauer Ztg.” a pápaság és Franciaország közötti eme viszonyra vonatkozólag figyelemreméltó cikket közöl. „Vakok tehát, mondja egyebek között, hogy nem látják, miszerint Sedannál mindenekelőtt Róma győzött le összes következményeivel és elveivel? Valóban a jezsuiták és ultramontanok valamivel vitágosabban látnak e dologban; ők nagyon jól tudták, miért ellenségei az új német birodalomnak, miért támogatják a csehek, lengyeleket s e német birodalom valamennyi ellenségét, és végre miért kacsingatnak Franciaországra. A ki Sedan után békekötést sürgetett, közvetve az infallibilitás, az encyelika és sillabus minden emberi szabadságot megsemmisítő elveinek uralma mellett tört lándzsát.

A párisi sajtóra nehéz napok várnak: aligha nem lesz közelebből azon megszoritásoknak alávetve, mely ostromállapot idejében szokott a közvélemény — gyakran félrevezetett — közgeire nehezülni. Ladmirault tk., párisi kormányzó jelentést tett a köztársaság elnökének a párisi sajtó állapotról, melyben azon jogok igénybe vételét tanácsolja, melyeket az ostromállapot ad a kormánynak, s egyszersmind a bonapartista és radikális lapok elnyomását hozza javaslatba. Thiers ez ügyben azonban minden határozott lépéstől óvakodik egyelőre, mivel azt hiszi, hogy a bonapartista dühöngések csak a köztársaság megszilárdítására szolgálnak.

Franciaország jelen helyzetéről sötét képet vázol Gambetta új lapjának, a „Republique française”nak első száma, mely ciklik híhetőleg magának az ex-dictatornak tollából foly.

A pessimistius rajzot e szavakkal zárja be Gambetta: „Látunk egy nemzetet, mely a legnehezebb megpróbáltatásokon esett keresztül, eltökélten s teljes ruganyossággal minden újításra, minden áldozatra előkészülve. Bámulatra méltó magatartásával a háború alatt tíz hó óta annyi bölesességet, politikai értelmet és jóakaratot mutat Franciaország, mint talán soha. El van határozva meg nem tagadni, a mit egy merész és egészséges, államhatalom erélyétől követelhet. De mit tettek, hogy e kedvező hajlamot előnyösen felhasználják? Franciaország kész megadni mindent; de nem kérnek tőle semmit, mert minden erőfeszítés, minden komoly terv, minden reform-kísérlet kitörsére bírná a meghasonlásokat, melyeket Thiers ur miniszteriuma buy helyekül használ. A köztársasági Franciaországnak nincs kormánya.

Az angol parlamentet, mint tudjuk, nyolczvan napnál hosszabb időre nem lehet egyszersen elnapolni, ez idő lejártával azonban meg lehet az elnapolást hosszabbítani. Ez eljárás vétetik igénybe most is, a midőn a f. hó 7-éig történt elnapolás újban decz. 27-éig hosszabbíttatik meg.

A kis Görögország folytonos miniszterkrisis ekben szenved; legközelebb a Komonduros miniszterium lemondván, Zaimis vette át az új kabinet megalakítását, mi is következőleg történt meg: Zaimis miniszterelnök s kül- és

belügyér. Delyanis pénzügyér, Zimrakakis hadügyér, Avgerinos tengerészeti, Philon közokt. Papazafropulus igazs. miniszter.

A KELET magán-távirata.

Feladatott Pestén, novemb. 14 10 ó. 20 p. d. e.

Erkezett: nov. 14 2 ó. 5 p. d. u

Az országgyűlés két házában Szlavj tegnap bejelenté, hogy a miniszter-válság eldőltéig nyilvános osztályülések ne tartassanak. A két ház ennek folytán a válság végéig felfüggeszté üléseit. Andrassy tegnap reggel Bécsbe utazott; a Deák-párt nagy része a miniszterekkel együtt az indóházba kísérte. Lónyay vasárnap este ment Bécsbe, ma tér vissza. Hollán Ernő honvédelmi miniszter lett; Keellersperg programja ellen Andrassynak kifogásai vannak, utóbbi a lengyeleket minden áron kielégíteni akarja.

NAPI HIREK.

Kolozsvár, november 14.

A Toldy-ünnepély, mint egy lapunk beárta után vett pesti tudósításból látjuk, igen szépen és meghatólag folyt le, rendkívül nagy számu közönség részvéte mellett. Az ünnepély folytatását az egyetemi ifjuság nagyszerű fáklásmenete képezte, hol az üdvözlő szónoklat és az ünnepelt válasza után az egyetemi dalegyütet énekelte Kölcsey himnuszát. Holnap számunkban bővebben.

A miniszteriumok részéről a honvédelmi miniszteriumhoz intézett többszörös felhívások folytán ez utóbbi elrendelte hogy azon szabadságos állományu honvédtisztek, kik valamely hatóságnál alkalmazásban vannak, és esetleg csapatosztályaikhoz beszóllittatnak, nem többé közvetlenül, hanem hatóságaik után hivandok be, és pedig oly módon hogy a beszóllító rendelkezések boríték alatt illető hatóságaik czimén küldetnek el, és hivatal főnökeik által foguak neki kézbesíttetni.

Külföldre utazóknak A belügyminiszter értesítette a törvényhatóságokat, hogy a francia határnak bárhol átlépése csak azon utazónak engedtetik meg, kinek utlevele valamely francia követség vagy ügynökség által láttamozva van.

Czeizer J. bécsi műkereskedőtől számos remekül sikerült olajlenyomat érkezett Stein János könyvkereskedőhez, melyek mindannyian világhírű művészek eredeti festményei után készültek és meglepő szépségűek, s a mellett rendkívül olcsók, és megszerzőkre bárkinek a legkedvezőbb alkalom van adva, a mennyiben tíz havi részletben lehet a különben is jutányos árakat lefizetni. Megrendeléseket elfogad Stein János könyvkereskedése, hol kívánatra az említett gyönyörű olajlenyomatok minta-képei is bármikor megtekinthetők. Ajánljuk figyelmébe mindazoknak, kik szép képekben gyönyörűségeket találják.

A b.-hunyadi casinó az ottan most megnyitott Tigris szálloda első emeletére költözvén, ez átköltözést táncvigalommal ülte meg. A nem nagy, de válogatott és szép közönség, köztük többen Kolozsvárról és N.-Váradról is, világos viradttig mulatott igen kedélyesen s a kasinó is szép jövedelmet látott.

Dobál Antal h. ügyvéd felkért bennünket annak kinyilatkoztatására, miszerint azon elterjedt hír, mintha Székely Dávid és báró Thorockay Róza gyászos kimalta kapcsolatban lenne egy végrehajtásos ügygel, melyet a nevezett ügyvéd folytatott volna a szerencsétlenek ellen, alaptalan, miután neki Székely Dávid ur és nejevel szemben soha semminemű executioalis ügye nem volt, tehát végrehajtással nem is fenyegethette.

A piac közepén s a középútea hosszában a szemétdombok szerteszéllével illatoznak az arra járókélók szagérzékének méltó bosszantására. Ugy látszik rendőrségünk a szeméthérlőt, kinek e hanyag eljárása kevés aesthetikai izlésről tesz tanuságot, nem meri egyéb bokros teendői közt azzal háborgatni, hogy e szagos piszok bokrákat a közönség szeméi elől eltakarítsa. Kís sé nagyobb figyelmet kérünk.

A nazarenusok ellen a kalocsa-egyházmegyei papság többi közt azt a határozatot hozta, hogy ha nazarenus szülők idő tolytán mégis rászánják magukat, hogy gyermekeiket megkereszteltessék, azok a törvénytelen szülők közé igtatandók, miután maguk koholta szertartások közt házassodnak.

Tegnap este a Tiszaháti líbácska jól mulattatta színházuk középsszamu közönségét. A két öreg Szentgyörgyi és Filippovicsné személyesíték, a sugó erőlyes közreműködése mellett; Berki Oszárban Erdélyi helyett, Krasznai elég ügyesen mozgott, Mátrai Zabfalvi pedig, azon igényekhez mérve, melyekre a szép

tehetség följogosit, több öntudatosságot tanusíthat vala rövid szerepében. Aichner Anna Ágnes ad sok kedélylyel és kifejezéssel, ha nem is tökéletes művészettel, a mennyiben az eleven jó kedv nagyobb mértékét vártuk volna tőle. A legényt Pásztori kiabálta végig. A vigjátékot Souppé Tiz leánya követe. Zajosabb tapokban részesültek Aichner Anna, ismételve, és Gerecsné s Darai Károlina az operette szépen exequált jödlérében, valamint Zajongi is, mint Agamennon.

A pesti nemzeti színház azon a napon, melyen a Schiller berlini szobrát leplezték (t. i. pénteken), az ő Ármány és Szerelm — czimű szomorujátékát adotta elő.

A Vaterland megijedt az udvarnál levő „csupa magyartól”: Andrassy külügyér, b. Orczy osztályfőnök, gr. Pejacsevichből első szárnységéd lehet, báró Nopcsa a császárné udvarmestere, Ferenczy Ida k. a. főolvasónő, Rónay Jácint a koronaherceg tanára, Pápay a cabinet iroda udv. tanácsosa, ezt a hosszú sort nagyon sokalja.

Nagy-Csűr községében közelebb ismét nagy égés volt; e község most már harmadszor lett az elemi csapások és a tűz áldozata.

Városunkban közelebből kezdetét veszi a gázvilágítás. Mint a lapok írják, a göttingai egyetem tanárai oly gázgyújtót találtak fel, melynek segítségével néhány másodperc alatt valamennyi gázlámpát egyszerre meggyújthatni a városban. E találmánnyal valószínűleg Brüsselen tesznek legelőször kísérletet.

Conrad Mór a szászok ispánja a m. kir. belügyminiszter által Pestre hivatott. A királyföldi hatósági törvényjavaslat végleges megállapítása van ugyanis szövegben, mely az országgyűlés elé terjesztés előtt, még egyszer tanácskozás tárgyává fog tétetni.

A Tivoli udvarán — mint értesítünk — tegnap délebb egy szolgáló töltött pisztolyal játszván, azt elcsúszta, s kevésbe mult, hogy az udvaron sétáló egyik lakosnót le nem lötte.

A „Kol. Közlöny” változáson ment keresztül, mennyiben Sándor József eddigi szerkesztő neve helyett, mint ideiglenes felelős szerkesztő Sándor János neve áll a lap végén.

A kolozsvári kir. jogakadémia ifjuságának tegnapi közgyűlésén előterjesztetett a bizottmány által kidolgozott s a jogász-segély egyletre vonatkozó alapszabály, mely rövid vita után elfogadtatott, s a bizottmány utasított, azokat a senatus utján a m. kir. miniszteriumhoz jóváhagyási zárdékkal leendő ellátatás végett felterjeszteni.

M. Váshelyről vett tudósítás szerint, a város igen élénk színezetet váltott, mit nem annyira az országos vásár, mint inkább a rendkívül sok gyűlésezés okoz; a városi képviselő testület csak most végezte be a szervezeti javaslatok tárgyalását; Marosszék három napig gyűlésezett, a jogász egylet évi közgyűlését tartotta, s a városi iskolaszék, és kerületi iskola tanács tárgyalásai mind izgalomban tartották a polgárságot.

Táviránk, mely eddig igen szűkös szállásban szorongott, ugyanazon épület első emeletére költözött, hol a közönség számára is kényelmesebb helyiség van berendezve.

A Magyar Polgár ismét fölmerült (o)ja tetszik magának a királyi kéziratok commentálásában. Tegnapelőtt Beust után vet néhány frazist, melyeket úgy látszik, elméseknek tart — s jámbor hitében nem is akarjuk zavarni; tegnap azonban az nem tetszik neki, hogy a Toldy Ferencznek nyújtott kitüntetés miért van a felség személye melletti miniszter „előterjesztésére” adva? Egész tisztelettel figyelmeztetjük a „törvényvédő” ellenzéki lapot, hogy a magyar király törvény által van kötelezve arra, hogy érvényre igényt tartó hivatalos iratait, adományozó leveleit, felelős miniszter ellenjegyezze. Kérünk tehát más viczetet, mert ez nem sült el.

KÖZGAZDASÁG.

Az új földhitel-intézet alkalmából.

III.*

(K. L.) Még néhány észrevételünk van specíficus erdélyi szempontból.

Hogy mi teher, illetőleg beruházás fekszik az erdélyi földbirtokon, nem kutatjuk, mert hiába is kutatnók, — hogy az eredetileg 40 millióra számított kárpótlás, mely közbevetőleg mondva — mikor a jóval kisebb Csehország 52, s az 1/4 akkora Galliezia 93 millió kárpótlást kapott — magában sem volt sok; s mindamellett hogy a nyomoruságos utalványozás miatt ez évben 59, a jövőévben 62 1/3 millió lesz, a hosszasan reá várakozott földbirtokosság kezében úgy leolvadt: hogy legjobb hiszem mel-

*) Második cikkünk közepéről vétségéből néhány sor kimaradt, minél fogva a pénzintézetek földre fektetett tételei, — s azon kövefektetés, miszerint még több földhitelintézetre is szükségünk van, — valamint a külföldi ilyenmü intézetek formájára való átmenetel — nem fűt közölve. (K. L.)

lett sem állíthatjuk, hogy befektetésekre menj volna. A kölcsönneli beruházhatas tehát sehol se bizonyosabb, mint épen nálunk.

Mert, hogy hová lehet beruházás által a föld értékét emelni; szabadjon egy visszamélekezésre hivatkozunk.

Pár év előtt e sorok írója Würtemberg azon részén, mely pár hét előtt a világhírű bruckali fogda leégetését látta, a vaspályán egy odaváló birtokosnak két kérdést tesz, egyik hogy hogyan van, hogy tarlót s a másik hogy juhót éppen nem láthatni? Mi volt a felelet? Igaza van önnek, — im a pántlika szélességű földek, melyek a mi székelyországnak földjeihez csak annyiban nem hasonlítottak, hogy azok a völgytől felfelé, míg a székely birtokok a hegy oldalokon eléfelé vannak felszabva — Mergenétől, mi önök magyar holdjával egyezik, 1000 tallér: ily drága földön, Magyarország ocsó földje miatt gabonát nem termesztünk, kereskedelmi növények termesztésére vagyunk utalva; — mi a juhtartást illeti, ily apró birtokok mellett, hol 20—30 mergen már nagy birtok, juhtenyésztésről szó sem lehet.

Rövid magyarázat; azonban nem csak a württembergi, de egyszersmind a magyar földbirtok helyzetét is magyarázza. A beruházás és jobb művelés az 1200 — 1500 holdakat 1000 tallér értékébe emelte; míg nálunk pl. a trágyát nem látott, de mégis dusan termő mezőség holdját 40—50 frton vesztegetik. Ott sok rajta az adósság, de sok lévén a beruházás is, megbirja a terát, kiadja a kamatos törlesztést és jövedelmet. Erdélyben leszámítva néhány nagy birtokot, igaz hogy aránylag nincs igen megterhelve a föld; de csekély értéke mellett nem is lehetett megterhelni. A csekély érték mellett ez ideig még az is óvta, mi nyomorusága volt, az urbériség tisztázatlansága s a telekkönyv behozatalávali hosszas vajadás.

Azonban mind két akadály már annyira tisztázva van, hogy a földbirtokrai kölcsönzés nálunk is kezdetét veheti. Ha beruházást akarunk, ama rövid lejáratu váltó-kölcsön, mely legfeljebb terményeink értékesítéséig segíthet, teljességgel célra nem vezet. Hosszu lejáratu, fel nem mondható kölcsönöket nyújtani és eszközölni. egyenesen a földhitel-intézetek vannak hivatva, — melyek az által, hogy a kölcsönöket évenkénti törlesztés mellett adják, s a törlesztés mellett is 7—7 1/2—8% kerülték, legbiztosabb források arra, hogy az erdélyi földbirtok felvirágzásba hozassék.

Hogy külföldön nem csak nagy, de kis szabásu földhitelintézetek is léteznek, em litetjük. Hogy egy földhitel állíthatása az erdélyi körülmények közt is a lehetőségek sorába tartozik, fennebb jelzettük. Addig is azt hisszük, hogy bevégeztetvén a telekkönyvi munkát, a pesti földhitelintézetek sietni fognak a Királyhágón innen fiókokat állítani, mit az új földhitelintézet, mint biztosan állíthatjuk, már is tervbe vett.

Üzlet. A déési piac árai nov. 7. alsó ausz. mérő. Búza 5 ft 60. kr., elegybúza. 5 ft 40 k. rozs 4 ft — kr. kukorica — ft — kr. Zab 1 ft 10 kr. pityóka 2 ft 20 kr. Egy mázsa szalonna — ft — kr. Egy icze disznózsir 50 kr. Egy icze borsó — kr, lenese, iczéje — kr. paszuly, iczéje — kr. Egy mázsa kenyérliszt — ft. Egy font marhahús 15. Egy mázsa széna 2 ft 40 kr. Egy öl tüzi-fa kemény 10 ft — kr. Mezei napi munkabér 60 kr.

A gy.-fehérvári piac árai oct. 10-dikén. 1 mérő tisztabúza, ausz. mérője, 5 ft 80 kr., elegybúza 5 ft — kr., rozs 3 ft 60 kr., törökbuza — ft — kr., zab 2 ft 5 kr., széna mázsája 1 ft 75 kr. Egy öl fa 36 hüv. hosszú 12 ft. — kr. marhahús fontja 18 kr., konyhalisz 9 ft — kr. borsó — kr., lenese — patkr, szuly — kr.

A besztarcezi piac árai november 7-én 1 ausz. mérő tisztabúza 6 ft — kr. rozs 4 ft 40 k. elegybúza 4 ft 80 k. zab 1 ft 80 kr. Széna 2 ft. — k. Egy öl fa 36 hüv. hosszú 8 ft — kr. Marhahús fontja 16 kr. Konyhalisz 12 kr. Borsó mérője — ft 24 kr., lenese 4 ft 24 kr, paszuly — ft 12 kr.

A nagy enyedi piac árai nov. 9-án. alsó ausz. mérője. Tisztabúza 6 ft. 20 kr. Rozs 4 ft 60 kr. Elegybúza 5 ft 60 kr. Zab 1 ft 90 kr. Széna kötve 2 ft 10 kr. Egy öl fa 36 hüv. hosszú 11 ft — kr. Egy font fagygyugyertya 40 k. Marhahús fontja 18 kr. Konyhalisz 10 ft — kr. Lenese kupája 18 kr. Paszuly kupája 14 kr. Burgonya, mérője 1 fr 25 kr. Disznózsir fontja 65 kr.

Távirati tudósítás a bécsi tőzsdéről.

Nov. 13-án 5% Metalliques 100 fr 57.80. Kamat —. 5%. Nemzeti kölcsön 100 frt. 67.65. 1860. Kölcsön 99.50. Bankrészevény. 779. Hitelintézeti részvények 293. frt. 296.10. London 11 ft. st. 117.80 frt. 20 kr. Ezüst 118.— Cs. kir. arany 5.66. — Napoleondor 9.39.

Urbéri kötvények: Magyarországi 80.—, Temesi 78.50. Erdélyi 74.75 Horváthországi 68.25.

Felelős szerkesztő Szász Béla.

